

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนศตวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศในอาฟริกา ลาติน อเมริกาและเอเชียได้มีการทำการเมืองให้เป็นสมัยใหม่ (Political Modernization) เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบดั้งเดิมไปสู่การปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นการลอกและเลียน (adopt and adapt) ระบอบประชาธิปไตยตามอย่างในอังกฤษ ฝรั่งเศสหรือสหรัฐอเมริกา ระบอบประชาธิปไตยในฐานะเทคโนโลยีทางสังคม (social technology) ได้กลายเป็น "สินค้าจากนอก" ที่ถูกสั่งหีบยืมดอกเลียนแบบกันเข้าไปใช้ในดินแดนต่าง ๆ ปรากฏการณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นติดตามมาก็คือความล้มเหลวในการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในบรรดาประเทศเหล่านั้น ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลกว้าง ๆ ว่าน่าจะเป็นเพราะความแตกต่างในสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ มีจำนวนประเทศไม่น้อยได้ละทิ้งรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยแล้วนำระบอบอื่น ๆ เข้ามาแทนที่ในขณะเดียวกันหลาย ๆ ประเทศได้ทำการดัดแปลงรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของ การดัดแปลงดังกล่าวนี้อาจจะเป็นการดัดแปลงแนวคิด (concept) และหรือดัดแปลงกลไก (mechanism) ของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นในปลายศตวรรษนี้เราจึงมักได้ยินชื่อระบอบประชาธิปไตยที่แปลกใหม่เพิ่มขึ้น อาทิเช่น "ประชาธิปไตยนำวิถี" (Guided Democracy) ของอินโดนีเซีย "ประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน" (Basic Democracy) ของปากีสถาน "ประชาธิปไตยปฏิวัติ" (Revolution Democracy) ของฟิลิปปินส์ และ "ประชาธิปไตยแบบไทย" (Thai Democracy) ในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทยนั้น ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นต้นมา สภาพการณ์ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ประสพการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมาได้ทำให้ระบอบประชาธิปไตยในประเทศอันเป็นระบอบที่มักได้รับการกล่าวอ้างจากกลุ่มผู้ปกครองว่ามีขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ดังกล่าว ต้องผันแปรเบี่ยงเบน

จากระบบประชาธิปไตยตะวันตกในหลายลักษณะรูปแบบและหลายครั้งทลายทอนจนกระทั่งไม่
อาจจะเรียกระบบการปกครองของประเทศไทยว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างในประเทศ
ตะวันตกได้ จึงได้มีคำที่เรียกใช้ระบอบการปกครองในประเทศไทยโดยทั่ว ๆ ไปกันว่า เป็น
การปกครองในระบอบ "ประชาธิปไตยแบบไทย"

ระบอบประชาธิปไตยตะวันตกในแง่ของการเป็นเทคโนโลยีทางสังคม (social
technology) เมื่อได้ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยแล้วถูกแปรเปลี่ยนลักษณะจากประชาธิปไตย
ตะวันตกมาเป็นประชาธิปไตยแบบไทย เป็นเรื่องของการโยกย้ายสถาบัน (Institutional
Transfer) โดยการแก้ไขดัดแปลง เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม ตัดทอนระบอบประชาธิปไตยใน
ตะวันตกเพื่อสอดคล้องและเหมาะสมกับการนำมาสวมใส่หรือปลูกฝังในสภาพแวดล้อมของประเทศ
ไทย ปรากฏการณ์ (phenomena) เช่นว่านี้ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นภาวะวิสัย
(objective phenomena) สะท้อนถึงความไม่สมบูรณ์หรือความไม่สอดคล้องกับหลักการของ
ประชาธิปไตยแท้และหลักการของประชาธิปไตยโดยทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าจะถามกันอย่างจริงจัง
ว่า ประชาธิปไตยแบบไทยคืออะไร หมายถึงอะไรกันแน่ เราจะพบกับคำตอบที่แตกต่างกัน
ไปตามอัตวิสัย (subjective) ของแต่ละบุคคลด้วย เหตุนี้ผู้ที่ทำวิทยานิพนธ์จึงเห็นสมควรถึง
ความสำคัญที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์หาข้อสรุปในความ เป็นจริงว่า ประชาธิปไตยแบบไทย
หมายถึงอะไร ทำไม่ถึงเป็นเช่นนั้น การค้นคว้าหาคำตอบนี้จะเป็นการลดช่องว่างระหว่าง
ความคิดของอัตวิสัยของบุคคลกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการเมืองไทย นอกจากนั้นแล้วผู้
ทำวิทยานิพนธ์ยังเห็นว่า งานทางด้านวิชาการที่ศึกษาเรื่องประชาธิปไตยแบบไทย นี้ยังไม่ได้
มีการศึกษากันอย่างจริงจังจึงเป็นโอกาสอันดีในการที่จะค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องนี้อย่างเป็น
ระบบและลึกซึ้งต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาหาคำตอบ หรือหาข้อสรุปรวมย่อว่าแนวคิดและกลไกระบบประชาธิปไตยแบบไทย เป็นแบบไหนหรือมีลักษณะอย่างไร
2. เพื่อศึกษาสำรวจรูปธรรมของระบอบประชาธิปไตยในท้วงเวลาหนึ่ง ๆ นั้น ได้ให้ข้อคิดในเชิงพลวัตอย่างไรบ้าง
3. เพื่อที่จะวิเคราะห์หาข้อสรุป เกี่ยวกับ เหตุแห่งปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ลักษณะการ

ปกครองของประเทศไทย เป็นแบบประชาธิปไตยแบบไทย

ข้อมูลและเอกสารที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลและเอกสารที่จะใช้ในการค้นคว้าวิจัย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) อันได้แก่เอกสารสุนทรพจน์ พระราชบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญและข่าวจากหนังสือพิมพ์
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากวารสารหนังสือ บทความ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิทยานิพนธ์

วิธีการศึกษาและการเสนอผลการศึกษา

เนื่องจากระบบประชาธิปไตยแบบไทยได้ เริ่มต้นมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ดังนั้น แนวการดำเนินเรื่องเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์จึงจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงอันสะสมมาแต่อดีต ซึ่งถือได้ว่ายังคงมีส่วนสำคัญต่อความเข้าใจปัจจุบันและแนวทางสำหรับอนาคต เพื่อประโยชน์ต่อความเข้าใจถึงลักษณะประชาธิปไตยแบบไทย จึงได้เสนอลำดับหัวข้อระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย ออกเป็นบทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 วิวัฒนาการแนวความคิดในการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้กับ เมืองไทย
- บทที่ 3 เจตจำนงค์ทางประวัติศาสตร์ของคณะราษฎรกับอุดมการประชาธิปไตย
- บทที่ 4 ลักษณะประชาธิปไตยแบบไทยห้วง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2490
- บทที่ 5 ลักษณะประชาธิปไตยแบบไทยห้วง พ.ศ. 2490 ถึง พ.ศ. 2500
- บทที่ 6 ลักษณะประชาธิปไตยแบบไทยห้วง พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2516
- บทที่ 7 ลักษณะประชาธิปไตยแบบไทยห้วง พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2519
- บทที่ 8 ลักษณะประชาธิปไตยแบบไทยห้วง พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2525
- บทที่ 9 บทสรุปและข้อคิดในเชิงนโยบายพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย,
(conclusion and policy implication)
- บทที่ 10 ข้ออภิปรายและนัยความหมายต่อทฤษฎีประชาธิปไตย
(theoretical discussion and implication)

การแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย เวลาตั้งกล่าวข้างต้นก็ด้วย เหตุผลถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการรอบและแนวทางศึกษาวិเคราะห์ที่ได้ให้ความหมายพหุแก่การประมวล เป็นองค์ความรู้ชั้น จะนำไปสู่การทำ ความเข้าใจ เรื่องที่จะทำการศึกษานี้ได้อย่างเป็นระบบ เหตุผลการแบ่งหัวข้อย่อย เวลา เช่นนี้อีกประการหนึ่งก็คือ ในแต่ละหัวข้อย่อย เวลานั้นได้มีปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในองค์ภาพของระบบการเมืองไทยชัดเจนพอที่จะแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย เวลานั้น ๆ ได้ในที่สุด โดยมีรายละเอียดในแต่ละบทพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

เป็นการพิจารณาทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวិธีการและขอบเขตการศึกษา

บทที่ 2 วิวัฒนาการแนวความคิดในการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในเมืองไทย

บทนี้จะ เป็นการปูพื้นฐาน เพื่อทำความเข้าใจความคิดที่จะนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในประเทศไทยนั้นมิได้เกิดขึ้นมาอย่างลอย ๆ โดดเดี่ยว ปราศจากความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของระบบการเมือง การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 นั้น น่าจะเป็นผลมาจากวิวัฒนาการแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยที่มีมาอย่างน้อยก็ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 การทำความเข้าใจวิวัฒนาการแนวความคิดดังกล่าวจึงเป็นเรื่องจำเป็นในอันที่จะสามารถเชื่อมโยงไปสู่ลักษณะของประชาธิปไตยแบบไทย ในบทหลัง ๆ ได้อย่างชัดเจนว่า ระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น เป็น เรื่องของการโยกย้ายสถาบันระบอบประชาธิปไตยในฐานะ เทคโนโลยีทางสังคมได้มีแนวความคิดที่จะนำมา (imported) ใช้ในเมืองไทย ประกอบกับภาวะวิสัยในทางการเมือง ในระยะตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ได้ทำให้เทคโนโลยีทางสังคมนี้ได้รับการ เบี่ยงเบนตัดแปลงแก้ไขในเวลาต่อ ๆ มา

การศึกษาในบทนี้เป็นเพียงการค้นหาอิทธิพลของระบอบประชาธิปไตยตะวันตกที่ได้แพร่กระจายไปในความคิดของผู้คนตามดินแดนต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย แต่จะไม่อธิบายรายละเอียดของแนวความคิดแต่ละช่วงตอนนั้นว่าเป็นอย่างไร มีรายละเอียดประการใดบ้าง เนื่องจากวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์อยู่ที่ เรื่องการทำความเข้าใจระบอบประชาธิปไตย

แบบไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ดังนั้นบทนี้จึง เป็นเพียงแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการ ทางด้านแนวความคิดในการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้กับ เมืองไทย เท่านั้น

บทที่ 3 เจตจำนงค์ทางประวัติศาสตร์ของคณะราษฎรกับอุดมการประชาธิปไตย

บทนี้เป็นการค้นหาเจตจำนงค์เบื้องต้นในการตัดสินใจนำรูปแบบประชาธิปไตยมาใช้กับ เมืองไทยว่ามีหรือไม่ ถ้ามีวิทยานิพนธ์จะทำการศึกษาว่าเจตจำนงค์ของคณะราษฎรดังกล่าว มีความชัดเจนมากน้อยเพียงใด หรือมีเจตจำนงค์หลักคืออะไร เหตุใดอุดมการณ์ ประชาธิปไตยจึงไม่หวั่นไหวตก เป็นฐานที่หนาแน่นรองรับต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่คณะราษฎรมีความตั้งใจที่จะนำมาใช้กับ เมืองไทย

บทที่ 4 ถึงบทที่ 8 ลักษณะของประชาธิปไตยแบบไทยท้วงเวลาต่าง ๆ

บทเหล่านี้ จะเป็นการศึกษาลักษณะของประชาธิปไตยแบบไทย ตามท้วง เวลาและ สถานที่ (time and place) ต่าง ๆ กัน เป็นการวิเคราะห์ถึงการเบี่ยงเบน (deviant) ออกจากหลักการขั้นมูลฐานของระบอบประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญในทางการเมืองจะได้นำมากล่าวประกอบด้วย เพื่อให้การวิเคราะห์ถึงการ เบี่ยงเบนดังกล่าวถูกต้องสมเหตุสมผลมากขึ้น นอกจากนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพ เหตุการณ์ทางการเมืองแล้วนั้น ยังจะได้สรุปการวิเคราะห์ทั้งด้านแนวคิดและกลไกในแต่ละบท อีกด้วย เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของการเบี่ยงเบนดังกล่าวต่อไป

บทที่ 9 บทสรุปและข้อคิดในเชิงนโยบาย (conclusion and policy implication)

บทนี้จะได้รวมผลการสรุปจากบทที่ 3 ถึงบทที่ 8 มาสรุปรวบยอดทั้งหมด เพื่อให้ เห็นถึงรูปธรรมของลักษณะประชาธิปไตยแบบไทยว่าเป็นอย่างไร ข้อคิดในเชิงพลวัตรทางการเมืองจากบทก่อน ๆ มีอะไรบ้างและเหตุผลที่แท้จริงของการเบี่ยงเบนระบบประชาธิปไตยคือ อะไร สำหรับข้อเสนอแนะจะเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอนาคต และเสนอแนะถึงโครงสร้างของระบอบการปกครองไทยที่ได้จัดกระบวนการสัมพันธ์ระหว่าง การคงอยู่ของหลักการประชาธิปไตยกับกลุ่มพลังต่าง ๆ ที่ต้องการมีส่วนร่วมในทางการเมือง

บทที่ 10 ข้ออภิปรายและนัยความหมายต่อทฤษฎีประชาธิปไตย (theoretical discussion and implication)

บทสุดท้ายจะมป็นบทข้ออภิปรายต่อทฤษฎีประชาธิปไตยตะวันตกและทฤษฎีการโยกย้ายสถาบัน (Institutional Transfer) ว่าปรากฏการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยจากทศรูปได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับทฤษฎีทั้งสองนั้นอย่างไรบ้าง ส่วนนัยความหมายต่อทฤษฎีประชาธิปไตยจะเป็น เรื่อง เสนอข้อคิด เห็น เกี่ยวกับผลการศึกษาถึงระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยได้แสดงถึงนัยความหมายต่อระบอบประชาธิปไตยในประเทศโลกที่สามอย่างไรบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย